

мінімальний життєвий рівень. Це потребує нових підходів до соціального захисту населення. Слід враховувати, що економіка соціального захисту ще недостатньо ефективна навіть у високорозвинених країнах.

В Україні економіка соціального захисту населення перебуває на початковій стадії розвитку. Невідкладними заходами з реформування системи соціального захисту є впровадження механізмів адресної допомоги малозабезпеченим верствам населення з одночасною поступовою ліквідацією практики реалізації її через дотації та пільги всім категоріям населення незалежно від рівня їх доходів.

Література

1. Закон України «Про межу малозабезпеченості» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, N 42, ст.382, м. Київ, 4 жовтня 1994 року N 190/94-ВР.
2. Закон України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 35, ст. 290, м. Київ, 1 червня 2000 року, N 1768-III.
3. Кривобок Ю.В. Безоплатні соціальні послуги: перспектива в Україні/ Ю.В Кривобок //Вістник пенсійного фонду в Україні- 2011. - № 2 (104).- с. 8-12.
4. Право соціального забезпечення: Навч. посіб. для студ. юрид. спец, вищ. навч. закл. / П. Д. Пилипенко, В. Я. Бурак, С. М. Синчук та ін. / За ред. П. Д. Пилипенка. — К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. — 496 с.

**Л.С.Нейжпапа,
НПУ імені М.П. Драгоманова**

УДК 378.047

РОЛЬ КУРАТОРА У ПРОФЕСІЙНОМУ САМОВИЗНАЧЕННІ СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Анотація

У статті визначено поняття куратор академічної групи, його функції, обґрунтовано необхідність взаємодії куратора з першокурсниками. Проаналізовано місце куратора у професійному самовизначенні студентів першого курсу. Узагальнено необхідні напрями та форми роботи куратора по забезпеченню професійного самовизначення майбутніх соціальних педагогів.

Ключові слова: професійне самовизначення, першокурсники, куратор академічної групи, функції діяльності куратора.

Аннотация

В статье определено понятие куратор академической группы, его функции, обоснована необходимость взаимодействия куратора с первокурсниками. Проанализировано значение куратора в профессиональном самоопределении студентов первого курса. Обобщены необходимые направления и формы работы куратора по обеспечению профессионального самоопределения будущих социальных педагогов.

Ключевые слова: профессиональное самоопределение, первокурсники, куратор академической группы, функции деятельности куратора.

Annotation

The article defines the concept of an academic curator of the group, its functions, the necessity of interaction curator of freshmen. The place curator of professional self first year students. Generalized necessary directions and forms of work supervisor to ensure the professional self of future social workers.

Keywords: professional self-determination, freshmen, curator of academic groups, business functions curator.

Важливою складовою навчально-виховної роботи вищих навчальних закладів є робота кураторів академічних студентських груп. Завдання інституту кураторів та наставників визначаються метою виховної роботи у вищій школі і характеризуються багатовекторністю напрямів, спрямованих на формування громадських, соціально-культурних та професійних якостей майбутнього фахівця, залучення студентів до наукової, творчої та професійної діяльності. Саме від організаторських та особистісно-професійних якостей куратора залежить вектор професійного та особистісного становлення майбутніх спеціалістів.

Проблема діяльності куратора академічної групи не є новою. Особливо інтенсивно вона розроблялася протягом останніх десятиліть. Накопичено значний теоретичний і методичний матеріал, що забезпечує пошук нових підходів до виховного процесу у вищій школі. Вивчення та аналіз ряду наукових досліджень свідчить, що проблему ролі та місця куратора, його діяльність в академічній групі та функціонування інституту кураторів започатковано в працях В.Алфімова, Р.Абдулова, В.Базилевича, Т.Буяльської, О.Винославської, С.Гури, Б.Кабарухіна, І.Калачова, О.Клименко, Є.Коцюби, С.Романової, Л.Філінської, І.Соколової, В.Філіпова.

Актуальний і недостатньо дослідженим залишається питання про вплив кураторів на професійне самовизначення першокурсників. Адже, більш складною і відповідальною є робота куратора саме на першому курсі. Школяр у минулому, входить до нової, незвичної атмосфери, з іншими проблемами та іншою орієнтацією навчального процесу. Процес адаптації його до нових умов – складний процес, і завдання куратора полягає в тому, щоб допомогти першокурснику пройти період адаптації без невиправданих затрат. Крім того проблема професійного самовизначення є найбільш значущою для студентів першого курсу, в яких відбувається формування спеціальних здібностей та якостей характеру у зв'язку з професіоналізацією, прийняття вимог майбутньої професії та усвідомлення свого місця в структурі професійної діяльності. Орієнтація студентів на професійну дію та свідоме прогнозування професійного майбутнього є невід'ємною складовою усього навчально-виховного процесу вищих навчальних закладів.

Саме куратори повинні стати ефективними посередниками між суб'єктами освітньо-виховного процесу, адже куратор – це наставник і організатор, вихователь і консультант для студентів групи. Як зазначають Т.Бульська, Л.Мацко, М.Прищак, куратор – це закріплений за навчально-академічною групою викладач, як правило на весь період її існування, кандидатура якого висувається зі складу кафедр інституту. Він відповідає за виховну роботу в навчально-академічній групі. Куратор групи є основною фігурою у вихованні та адаптації студентів до студентського життя та навчального процесу в інституті [1].

Зміст діяльності куратора визначає основні його функції:

- діагностична (передбачає регулярне відслідковування динаміки самовдосконалення, самонавчання, професійного росту);
- прогностична (передбачає визначення рівня знань та вмінь на основі вивчення інтересів і потреб студентів, дає змогу передбачити проблеми, які постануть перед кураторами в процесі їхньої діяльності);
- посередницька (передбачає встановлення взаємозв'язку та спільної діяльності багатьох громадських, соціальних, державних структур для вирішення питань і проблем студентів);
- охоронно-захисна (спрямована на організацію роботи з профілактики захворювань, на оволодіння першою медичною допомогою, культурою харчування, санітарно-гігієнічними нормами, основами трудотерапії, сприяння формуванню здорового способу життя);
- превентивна (дозволяє передбачити, привести у дію соціально-правові, юридичні, психологічні, соціально-медичні, педагогічні заходи попередження та подолання негативних явищ, організацію відповідної допомоги особам, які її потребують);
- евристична (вивчення та використання передового наукового досвіду для покращання виховної роботи);
- організаторська (забезпечує надання необхідної допомоги студентському самоврядуванню, творчим групам, радам тощо);
- мобілізуюча (переведення об'єкта виховання у суб'єкт самовиховання, саморуху, самоутвердження);
- аналітична (передбачає планування та організацію виховної роботи студентською групою на підставі врахування міжособистісних стосунків у колективі, мотивів навчальної та пізнавальної діяльності студентів, рівня їх інтелектуального розвитку, індивідуальних особливостей, соціально-побутових умов життя, стану здоров'я, результатів навчання тощо);
- комунікативна (забезпечує уміння взаємодіяти зі студентами, пояснювати та аргументувати свою точку зору, уміння та здібності повести за собою, захопити ідеєю) [5, с.112].

Ми виділили ще одну функцію – професійно-спрямовану, яка забезпечує розуміння студентами змісту майбутньої професійної діяльності.

Проведений теоретичний аналіз та результати констатувального експерименту засвідчили, що забезпечення професійного самовизначення студентів можливе через різні форми виховної роботи університету, і куратор академічної групи виступає однією з ланок у загальній структурі діяльності суб'єктів виховного процесу університету, тому нам важливо було на початковому етапі: по-перше, конкретизувати зміст і виховний потенціал педагогічної діяльності куратора з формування професійного самовизначення, по-друге, визначити роль куратора у вирішенні цього завдання в загальній системі навчально-виховної роботи університету.

Аналіз планів кураторської роботи показав, що в них мала частка тих форм роботи, в яких відбивалися б форми та аспекти змісту профорієнтаційної діяльності куратора. Організована в університеті навчально-виховна робота не

завжди враховує особливості соціальної ситуації розвитку особистості студента на етапі професійного самовизначення. На практиці найчастіше «спрацьовує» установка загальної теорії виховання безвідносно до віку студента і необхідності його підготовки до виконання конкретних професійних обов'язків. Застосовувані в університеті методи і прийоми виховання нерідко за своїм змістом і формою не відображають специфіки професійного розвитку особистості на даному віковому та соціально-економічному етапі [4, с.102]. Досить яскраво це можна проілюструвати прикладом реалізації найважливішого на сьогодні завдання куратора - формування та розвитку колективу студентської групи як інструменту виховання професіонала. Логіка нашого міркування підказувала, що в університеті колектив студентської групи повинен розглядатися як тимчасовий колектив початківців фахівців даного профілю на етапі учнівства, а діяльність студента - як реалізація можливості формування професійного самовизначення особистості в процесі професійних проб і підготовки до майбутньої професійної діяльності в колективі колег по професії.

Специфіка діяльності інституту кураторів в університеті визначається уже тим фактом, що по традиції кураторів вибирають серед викладачів фахових кафедр і, відповідно, куратор для першокурсників виступає взірцем майбутньої професії. Це дає змогу кураторові в процесі виховної роботи зі студентами використовувати окрім методів переконання і навіювання, метод прикладу. Взагалі, для ефективної кураторської роботи необхідне поєднання функціоналу куратора, тобто коли куратор групи викладає у них навчальні дисципліни та є методистом ознайомчої практики. Таким чином реалізовується певна форма педагогічного наставництва.

Основна увага куратора на першому курсі повинна спрямовуватися на вивчення особистості студента, виявлення активу та вдосконалення його роботи, формування згуртованого колективу групи, засвоєння студентами особливостей навчальної діяльності та правил гуртожитку, прищеплення навичок самостійної роботи, роз'яснення важливої ролі вивчення предметів у підготовці майбутнього спеціаліста. Основним напрямком діяльності куратора є проведення індивідуальної та групової виховної роботи, залучення студентів до соціально-активного життя, виховання моральної і фізично вихованої особистості [3, с. 87].

За оцінкою Л. Галаганової педагогічне забезпечення професійного самовизначення студентів у діяльності куратора реалізується в наступних видах і формах:

- вивчення особистості студентів з метою забезпечення їх професійного самовизначення;
- консультації студентів з орієнтації на професійно значущі види діяльності;
- інструкції - консультації з питань організації самоконтролю студентів, обліку та оцінки результатів виконання ними різних видів діяльності з метою загального і професійного розвитку майбутнього фахівця;
- надання методичної допомоги студентам в організації спілкування в групі з метою інтелектуального та морального розвитку і використання цього досвіду для розвитку у студентів організаторських і комунікативних

- консультації з індивідуальними програмами професійного самовизначення і професійної кар'єри, їх коригування та адаптації з урахуванням завдань різнобічного і професійного розвитку студента;
- аналіз результатів і якості виконання студентами доручень і обов'язків по кафедрі як варіантів професійних проб;
- підбір зразків і даних про форми професійної поведінки на різних рівнях професіоналізму, стилів самоосвіти і просування у навчальній діяльності як засобу реалізації особистих цілей і завдань тощо [2, 96].

Популярною формою взаємодії куратора і студентів є кураторські години. Саме проведення кураторських годин повинно бути спрямоване на полегшення адаптаційного процесу першокурсників, виявлення студентів, які зробили компромісний вибір професії, надання їм допомоги. З цією метою ми розробили тематичний план роботи куратора по забезпеченню професійного самовизначення майбутніх соціальних педагогів у системі навчально-виховної роботи університету, в якому відображено форми роботи. Даний план ми подаємо в табличному вигляді (табл. 1.)

Таблиця 1.

**Тематично-календарний план проведення кураторських годин
для педагогічного забезпечення професійного самовизначення студентів
I курсу спеціальності «Соціальна педагогіка»**

| № п/п | Тематика організаційних форм | Форма роботи | Час проведення |
|-------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------|----------------------------------------------|
| 1 | Особливості організації навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі за вимогами Болонського процесу | бесіда, екскурсія до музею університету | вересень |
| 2. | Чому я обрав спеціальність «Соціальна педагогіка»? | бесіда, анкетування | вересень |
| 3. | У кожного свій професійний шлях | зустріч з викладачами-випускниками | жовтень, до Дня вчителя |
| 4. | «Я – майбутній соціальний педагог» | круглий стіл | листопад, до Дня працівника соціальної сфери |
| 5. | Спогади про студентське життя | зустріч з студентами старших курсів | грудень |
| 6. | Успішно складена сесія – початок успішної кар'єри | диспут | січень |
| 7. | Захисти свій професійний вибір | мозковий штурм | лютий |
| 8. | Що таке самоосвіта та самовиховання? | круглий стіл за участі викладачів психології | березень |
| 9. | Як знайти свою дорогу у житті? | зустріч зі соціальними педагогами | квітень |
| 10. | Чого я досяг за навчальний рік? Чи правильно я обрав професію? | опитування, творча робота | травень |

Розглянемо детальніше деякі форми роботи куратора. До Дня вчителя студентам було запропоновано зустріч із викладачами-випускниками даного інституту «У кожного свій професійний шлях», на якій першокурсники поспілкувалися з викладачами, які працювати з ними, та побачили їх в ролі випускників. Студенти мали змогу ставити питання та складати бачення власного професійного шляху. Атмосфера невимушеної бесіди з викладачами сприяла адаптації майбутніх соціальних педагогів і створювала надію на майбутнє. До Дня працівника соціальної сфери першокурсники зустрічалися з спеціалістами, які працюють в закладах соціального спрямування. Вони ділились досвідом, пригадували роки навчання в університеті, давали поради щодо кращої організації навчальної роботи студентів.

Важливими у педагогічному забезпеченні професійного самовизначення студентів стало проведення такої групової форми роботи, як круглий стіл «Я – майбутній соціальний педагог», на якому обговорювалися питання вимог до особистості соціального педагога та шляхи розвитку необхідних характеристик для професійного становлення. На другий круглий стіл «Що таке самоосвіта та самовиховання?» ми запросили викладачів, які читають психологічні дисципліни.

Аналіз результатів нашого експерименту дозволяє стверджувати, що найбільше значення мала і, ми вважаємо, буде мати діяльність куратора як представника кафедри з організації та керівництва професійним самовизначенням студентів, як у навчально-професійних видах діяльності, так і в дослідницькій роботі, так само як і в позааудиторний час. Вивчаючи особистість студентів відповідно до вимог майбутньої професії, розкриваючи потенціал форм навчально-виховної роботи університету для професійного самовизначення, куратор виступає і з позиції профконсультанта з питань професійного становлення з урахуванням вимог, які пред'являються до знань і особистісних якостей студента як майбутнього професіонала в особистісно-орієнтованому виховно-освітньому процесі університету.

Зазначені вище напрями та форми роботи куратора першого курсу, на нашу думку, сприяють педагогічному забезпеченню професійного самовизначення через такі показники: знання про майбутню професійну діяльність, вимоги до особистості соціального педагога, професійне самовизначення; узгодження особистісних і професійних цінностей; наявність професійних намірів і планів, визначення професійної мети, етапів її досягнення; емоційне ставлення до обраної спеціальності; ступінь задоволеності професійною підготовкою; активність особистості в реалізації власної позиції; прагнення до саморозвитку та самоосвіти.

Література

1. Буяльська Т. Б., Прищак М. Д., Мацко Л. А. Робота кураторів академічних груп у вищому навчальному закладі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: posibnyky.vntu.edu.ua/r_k/index.html. Заголовок з екрану.

2. Галагузова Ю. Н. Теория и практика системной профессиональной подготовки социальных педагогов: дис. доктора пед. наук : 13.00.08/ Галагузова Юлия Николаевна. – М., 2001. – 373 с.
3. Кисла О. Ф. Особливості розвитку професійного самовизначення майбутніх учителів початкових класів в умовах ступеневої підготовки: дис.. канд.. пед. наук : 13.00.04 / Кисла Оксана Федосіївна. – Київ, 2008. – 180 с.
4. Осипова Т.Ю., Бартенєва І.О., Біла О.О. та ін. Виховна робота зі студентською молоддю: навч. посіб. / За заг. ред. Т.Ю.Осипової. – Одеса: Фенікс, 2006. – 288 с.
5. Романова С. В. Організаційно-виховна робота куратора академічної групи у вищих технічних навчальних закладах : дис... канд. пед. наук: 13.00.07 / Романова Світлана Вікторівна / Слов'янський держ. педагогічний ун-т. – Слов'янськ, 2006. – 257 с.

**І.Е.Артеменко,
НПУ імені М.П. Драгоманова**

УДК [37.013.42: 364.62] (043.3)

ПІДГОТОВКА МЕНЕДЖЕРІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ДО ВЗАЄМОДІЇ З ЗАКРИТИМИ ГРУПАМИ

Анотація

У статті розглядається проблема підготовки менеджера соціальної роботи до аутич-роботи; Розкривається зміст і принципи аутич-роботи. Виокремлюються необхідні для аутич роботи менеджеру соціальної роботи знання, уміння і особистісні якості. У статті також відображено трьохрівневу систему підготовки менеджера соціальної роботи до аутич-роботи.

Ключові слова: аутич-робота, менеджер соціальної роботи, маргіналізовані групи клієнтів, професійна компетентність менеджера соціальної роботи

Аннотация

В статье рассматривается проблема подготовки менеджера социальной работы к аутич-работе; Раскрывается содержание и принципы аутич-работы. Выделяются необходимые для аутич работы менеджеру социальной работы знания, умения, и личностные качества. В статье также отображена трехуровневая система подготовки менеджера социальной работы к аутич-работе.

Ключевые слова: аутич-робота, менеджер соціальної роботи, маргіналізовані групи клієнтів, професійна компетентність менеджера соціальної роботи

Annotation

This paper deals with the problem of training in social work manager to outreach work. The author reveals the essence and principles of outreach work. The analysis allowed to distinguish the necessary outreach to the manager of social work knowledge, skills and personal qualities. It also